

Równoległa konwergencja dochodu i osiągnięć edukacyjnych w Polsce na poziomie regionalnym i lokalnym – analiza dynamiki rozkładu

Najważniejszym celem projektu jest sformułowanie i operacjonalizacja pojęcia konwergencji równoległej oraz zbadanie czy procesy konwergencji dochodu i osiągnięć edukacyjnych są ze sobą powiązane (zachodzą równoległe) na poziomie regionalnym i lokalnym. Celem dodatkowym jest analiza zbieżności kapitału ludzkiego (mierzonego osiągnięciami edukacyjnymi) na poziomie regionalnym i lokalnym w Polsce.

W badaniach ekonomicznych i regionalnych konwergencją (zbieżnością) najczęściej określane jest relatywnie szybszy rozwój biedniejszych krajów (regionów) w stosunku do krajów (regionów) bogatszych, powodujący zmniejszanie dystansu między nimi. Zjawisko przeciwne – zwiększanie się różnic – nazywane jest dywergencją. Badanie konwergencji najczęściej dotyczy miary dochodu, na przykład produktu krajowego brutto na jednego mieszkańca, ale może odnosić się także do innych mierzalnych zjawisk, np. poziomu życia, edukacji czy stopy bezrobocia.

W ostatniej dekadzie Polska osiągnęła znaczącą poprawę wskaźników dotyczących poziomu rozwoju. Produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca Polski (uwzględniając różnice w cenach dóbr i usług między porównywanymi krajami) wzrósł z 49% średniej dla krajów Unii Europejskiej w roku 2004 do 67% w 2013 notując postęp w każdym roku. Równoległe imponujące postępy w wynikach w nauce osiągnęli polscy uczniowie, co znajduje potwierdzenie w międzynarodowych badaniach Programme for International Student Assessment (PISA) powtarzanych w odstępach trzyletnich pod auspicjami OECD. W ocenie zadań matematycznych polscy uczniowie awansowali z 25. miejsca na świecie w roku 2000 na 13. miejsce w 2012. W czytaniu ze zrozumieniem w roku 2000 startowali z 25. miejsca, aby w 2012 roku uzyskać miejsce 10. W naukach przyrodniczych wyniki poprawiły się z 22. miejsca w 2000 r. na 9. miejsce na świecie w 2012. Jak pokazują liczne wyniki analiz dla dochodu, ten imponujący postęp nie rozkłada się równomiernie na wszystkie regiony.

Edukacja jest uznawana za jeden z najważniejszych czynników rozwoju gospodarczego. Wysoki poziom edukacji (czy szerzej tzw. kapitału ludzkiego) decyduje o sukcesie krajów i regionów. Ograniczenia w dostępie do edukacji są źródłem wykluczenia ekonomicznego i społecznego. Jednak tym co naprawdę wpływa na tempo wzrostu gospodarczego jest nie poziom kapitału ludzkiego – mierzony na przykład udziałem osób z wykształceniem średnim lub wyższym w populacji czy średnią liczbą lat edukacji, ale jego jakość – mierzona na przykład przeciętnymi wynikami egzaminów na poszczególnych etapach edukacji.

Analizy powiązania procesów konwergencji dochodu i osiągnięć edukacyjnych na poziomie regionalnym i lokalnym, a także konwergencji kapitału ludzkiego lub osiągnięć edukacyjnych na poziomie regionalnym i lokalnym dotąd dla Polski nie przeprowadzano. Projekt wypełni tę lukę badawczą.

Punktem wyjścia badania będzie przegląd istniejących koncepcji konwergencji w kontekście możliwości ich uogólnienia na badanie konwergencji równoległej. Analizy konwergencji równoległej zastosowane w projekcie będą dotyczyły zbadania powiązania między procesem zbieżności dochodu i osiągnięć edukacyjnych na poziomie regionalnym i lokalnym. W kolejnym kroku zbadany zostanie także wpływ przystąpienia Polski do Unii Europejskiej na dynamikę procesów konwergencji obu zjawisk. Analizy zostaną przeprowadzone na poziomie województw, podregionów, powiatów i gmin.

Miarą dochodu analizowaną na poziomie województw i podregionów będzie produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca, na poziomie powiatów przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto lub dochody budżetu powiatu na jednego mieszkańca z tytułu udziału w podatkach dochodowych od osób fizycznych, a na poziomie gmin dochody budżetu gminy na jednego mieszkańca z tytułu udziału w podatkach dochodowych od osób fizycznych. Miarą osiągnięć edukacyjnych na poziomie regionalnym i lokalnym będą wyniki sprawdzianu szóstoklasisty, a także wyniki egzaminów gimnazjalnych i maturalnych (szczegółowe i porównywalne dane na wszystkich poziomach regionalnych).